

महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ अन्वये स्थापन झालेल्या पाणी वापरसंस्थांना कार्यालयीन इमारत बांधकामासाठी आर्थिक सहाय्य करणेबाबत .

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग
शासन निर्णय क्र. सीडीए २०२४/(९३/२०२४/लाक्षेवि(कामे),
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२.
दिनांक - १० ऑक्टोबर, २०२४

वाचा- जलसंपदा विभाग शासन निर्णय क्र.मजसुप्र-१००७/(४६६/०७) लाक्षेवि(कामे), दि.२७/०५/२००८

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन अधिनियम, २००५ अन्वये पाणी वापर संस्थांची स्थापना अनिवार्य करण्यात आली असून पाणी वापर संस्थांना आता कायदेशीर व स्थायी अस्तित्व आहे. नजिकच्या भविष्य काळात सर्व सिंचन व्यवस्थापन हे पाणी वापर संस्थांमार्फतच अपेक्षित आहे.

सदर अधिनियमाद्वारे विहित करण्यात आलेली पाणी वापर संस्थांची कर्तव्ये, जसे व्यवस्थापन समितीच्या बैठका, सर्वसाधारण सभा, संस्थेच्या नोंदवहया व दस्तऐवज सुरक्षितपणे जतन करणे व पाणी वापर संस्थांचे स्थायी अस्तित्व कायमस्वरूपी राहावे यासाठी पाणी वापर संस्थांची कार्यालयीन इमारत असणे अत्यावश्यक आहे.

त्यानुसार महाराष्ट्र जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत पाणी वापर संस्थांसाठी कार्यालयीन इमारतीसाठी वरील संदर्भीय शासन निर्णयान्वये तरतूद करण्यांत आलेली होती. त्याच धर्तीवर राज्यातील सर्व पाणी वापर संस्थांसाठी कार्यालयीन इमारत बांधकामासाठी आर्थिक सहाय्य करण्याच्या प्रस्ताव शासनाचे विचाराधीन होता.

त्यानुसार शासनाने आता पुढील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय

महाराष्ट्र सिंचन पध्दतीचे शेतकऱ्यांकडून व्यवस्थापन कायदा २००५ अंतर्गत स्थापन झालेल्या पाणी वापर संस्थांसाठी त्यांची कार्यालयीन इमारत बांधण्यासाठी आर्थिक सहाय्य करणेबाबत खालीलप्रमाणे अंमलबजावणी करण्यांत यावी.

- १) पाणी वापर संस्थांनी प्रथम त्यांचे प्रस्तावित कार्यालयीन इमारतीसाठी ग्रामीण भागात किमान २ गुंठे सुमारे २००० चौ.फुट) व तालुका ठिकाणी वा शहरी भागात किमान १ गुंठे (सुमारे १००० चौ.फुट) इतकी जागा त्यांचे खर्चाने उपलब्ध करून घ्यावी. सदर जमिन ही पाणी वापर संस्था व खाजगी जमिन दानपत्राने / बक्षीस पत्राने अगर शासकीय,ग्रामपंचायत वा जिल्हा परिषदेकडून जमिन मिळत असल्यास किंवा अल्पदराने दिर्घ मुदतीसाठी (५० वर्षे वा अधिक वर्षे नाममात्र दराने Lease वर जमिन मिळत असल्यास, Lease चा दर वार्षिक दहा रुपये पेक्षा जास्त नसावा) त्याद्वारे किंवा स्वखर्चाने जमिन विकत घेऊन प्राप्त करून घेतील. पाणी वापर संस्थेस जमिन देणेसाठी शासनाद्वारे कोणतेही आर्थिक अनुदान दिले जाणार नाही.

सदर जागा पाणी वापर संस्थेने त्यांचे नावावर झाल्यावर किंवा Lease चे कागदपत्र पंजीकृत झाल्यावर तसा दाखला (७/१२ चा उतारा किंवा City Survey चा उतारा किंवा पंजीकृत Lease चे कागदपत्र)पाणी वापर संस्थेने संबंधित कार्यकारी अभियंता यांना सादर करावा. केवळ बॉर्डरपेपरवर अभिवचन किंवा बक्षीसपात्र ग्राह्य धरले जाणार नाही तसेच सदर जमिन ही गावालगत पाणी वापर संस्थेच्या कार्यक्षेत्राच्या नजिकची असावी. तसेच त्या ठिकाणी रहदारीची सोय असावी.

- २) वरीलप्रमाणे जमिनी बाबतच्या वैध मालकीचे कागदपत्रे कार्यकारी अभियंता यांना सादर करताना पाणी वापर संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीने पुढील तीन विषयाबाबत स्वीकृतीचे ठराव कार्यकारी अभियंता यांना सादर करावेत.
  - अ) इमारतीच्या अंदाजित खर्चापैकी १५ टक्के वाटा हा पाणी वापर संस्था रोखीने अथवा श्रमदानातून वा रोखी + श्रमदान या स्वरूपात अदा करण्यास तयार असल्याबाबतची हमी.
  - ब) इमारत पुर्ण झाल्यावर त्वरीत हस्तांतर करुन घेण्याची हमी.
  - क) इमारत हस्तांतर झाल्यावर सदर इमारतीचे देखभाल दुरुस्ती विविध मालमत्ता कर भरणी, विद्युत देयके भरणे या सर्व बाबी पाणी वापर संस्था स्वखर्चाने करण्यास तयार असल्याबाबतची हमी.
- ३) वरीलप्रमाणे जागेचा दाखला व ठराव प्राप्त झाल्यावर कार्यकारी अभियंता यांनी प्रस्तावित कार्यालयीन बांधकाम इमारतीचे नकाशे, अंदाजपत्रक व विनिर्देश तयार करावेत. यास प्रकल्पाची / बिगर सिंचन / सिंचन प्रापणसूचीमध्ये सक्षम स्तरावर मान्यता द्यावी . पाणी वापर संस्थांचे स्तरनिहाय इमारतीचे क्षेत्र बांधकामाचे सर्वसाधारण किमान विनिर्देश एक नमूना आरेखन सोबत दिलेल्या परिशिष्टामध्ये नमूद केले आहे. (अनुक्रमे परिशिष्ट १ व २ मध्ये) तसेच इमारतीचे नियोजन करताना इमारतीच्या बांधकाम क्षेत्राच्या संभाव्य वाढीचा पर्याय उपलब्ध राहील. (Scope for extension of buildings) असे नियोजन करावे.
- ४) इमारतीच्या एकूण खर्चाच्या १५ टक्के इतका हिश्यानुसारचे बांधकाम संबंधित पाणी वापर संस्थेने केल्यानंतर इमारतीच्या अंदाजपत्रकानुसार बांधकामाचा उर्वरित खर्च कमाल ५ लक्ष च्या मर्यादेपर्यंतच शासनाकडून देय होईल. तसेच एक किंवा अनेक संस्था मिळून एकत्र इमारत बांधकाम करण्याची यामध्ये मुभा राहील व त्यानुसार खर्च परतावा देण्यांत येईल.

इमारतीच्या बांधकामाचे खर्च वितरीत करण्यासाठी खालीलप्रमाणे टप्पे निश्चित करण्यांत यावेत-

टप्पा क्र.१	इमारतीच्या एकूण खर्चाच्या १५ टक्के इतका हिश्यानुसारचे बांधकाम संबंधित पाणी वापर संस्थेमार्फत पुर्ण करणे.
टप्पा क्र.२	इमारतीच्या जोत्यापर्यंतच्या (Plinth) बांधकामाचा खर्च (दरवाजे/खिडकीसह) इमारतीच्या एकूण खर्चाच्या ३५ टक्के इतका.
टप्पा क्र.३	इमारतीच्या छतापर्यंतच्या बांधकामाचा खर्च इमारतीच्या एकूण खर्चाच्या २५ टक्के इतका.
टप्पा क्र.४	इमारतीचे छताचे व उर्वरित बांधकाम करण्यासाठी येणारा खर्च एकूण खर्चाच्या २५ टक्के इतका.

- ५) वरीलप्रमाणे इमारतीच्या बांधकामाची तांत्रिकदृष्ट्या तपासणी करुन देय खर्चाचे वितरण उपरोक्त टप्प्यानुसार कार्यकारी अभियंता यांनी संबंधित पाणी वापर संस्थेस करावे.

- ६) इमारत बांधकाम पुर्ण झाल्यावर ती पाणी वापर संस्थेच्या ताब्यात द्यावी व त्याची संबंधित पाणी वापर संस्थेचे कार्यालय या नावाने ग्रामपंचायत / नगरपालिका मालमत्ता विवरणात नोंद करण्यात यावी व तसा दाखला पाणी वापर संस्थेकडून संबंधित कार्यकारी अभियंता यांनी प्राप्त करून घ्यावा.
- ७) पाणी वापर संस्थेच्या ठरावात नमूद केलेप्रमाणे सदर कार्यालयीन इमारतीची देखभाल दुरुस्ती, विहित मालमत्ता कर भरणे, विदयुत देयक भरणे ही पूर्णपणे पाणी वापर संस्थेची जबाबदारी राहिल.
- ८) सदर शासन निर्णयाची प्रत कार्यकारी अभियंता यांनी संबंधित पाणी वापर संस्थांना (सर्व स्तरांवरील) पत्राने उपलब्ध करून द्यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१०१०१७५३५६९४२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वैभव फाळके)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव
- २) मा. अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई
- ३) मा.सभापती/उपसभापती, विधान परिषद, विधान भवन, मुंबई.
- ४) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई.
- ६) मा.विरोधी पक्षनेते, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई.
- ७) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) मा.उपमुख्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) विधानमंडळ ग्रंथालय, मुंबई (२ प्रती)
- ११) महासंचालक, माहिती व प्रसिध्दी संचालनालय, मुंबई (२ प्रती)
- १२) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.
- १३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, अंधेरी, मुंबई.
- १४) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य-१, मुंबई.
- १५) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य-२, नागपूर.
- १६) विभागीय आयुक्त, कोकण/पुणे/नाशिक/औरंगाबाद/नागपूर/अमरावती.
- १७) अप्पर मुख्य सचिव, (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १८) सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- १९) सचिव (प्रकल्प समन्वय), मंत्रालय, मुंबई.
- २०) महासंचालक, (मेरी) नाशिक,
- २१) सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग,
- २२) मुख्य अभियंता (पा) व सह सचिव, जलसंपदा विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- २३) सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग,
- २४) सर्व जिल्हाधिकारी,

- २५) कृषी संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- २६) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- २७) सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग,
- २८) उप सचिव (लाक्षेवि/उप सचिव (सि.व्य.) जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २९) सर्व कार्यकारी अभियंता, जलसंपदा विभाग,
- ३०) लाक्षेवि (कामे) कार्यासन संग्रहार्थ.

परिशिष्ट-१

(शा.नि.क्र.सीडीए २०२४/(९३/२०२४)/लाक्षेवि (कामे) दिनांक १० ऑक्टोबर, २०२४ चे परिशिष्ट)

(अ) पाणीवापर संस्था स्तर निहाय इमारतीचे क्षेत्र

अ.क्र.	पाणीवापर संस्थेचा प्रकार	इमारतीचे क्षेत्रफळ (Builtup area) (चौ.मी)
१.	लघुवितरीका स्तरीय पाणीवापर संस्था (WUA)	१५
२.	वितरिका स्तरीय पाणीवापर संस्था (DLA)	३०
३.	कालवा स्तरीय पाणीवापर संस्था (CLA)	६०
४.	प्रकल्पस्तरीय पाणीवापर संस्था (PLA)	१२०

टीप-(१) लघु प्रकल्पा बाबत ज्या ठिकाणी एकच पाणीवापर संस्था आहे व तीच प्रकल्प स्तरीय पाणीवापर संस्था म्हणून उद्धोषित झाली असेल अशा ठिकाणी सदर इमारतीसाठी लघु वितरीका स्तरीय पाणीवापर संस्थेसाठीचे क्षेत्र म्हणजे १५ चौ.मी.इतकेच इमारतीचे बांधकाम क्षेत्रफळ राहील व इमारत एकच राहील.

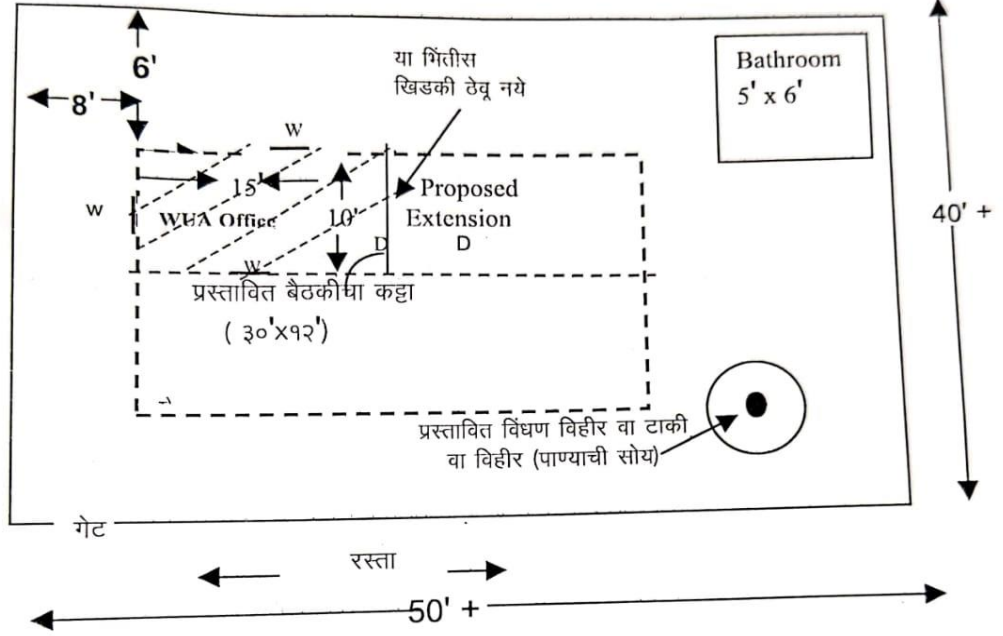
(२) ज्या लघु प्रकल्पावर दोन पेक्षा जास्त लघुवितरीका स्तरीय(Minor level WUA) पाणीवापर संस्था आहेत अशा ठिकाणी प्रकल्पस्तरीय पाणीवापर संस्था आहेत अशा ठिकाणी प्रकल्पास्तरीय पाणीवापर संस्थेसाठी इमारतीचे क्षेत्रफळ ३० चौ.मी.घेणेत यावे.

(ब) पाणीवापर संस्थेच्या इमारतीसाठी सर्वसाधारण किमान विनिर्देश-

- (१) प्लिंथ पर्यंतचे बांधकाम UCR masonry मध्ये असावे.
- (२) Flooring हे शहाबाद फरशीचे असावे.
- (३) दारे ही सिंगल लीफ पॅनेल्ड डोर (सी.सी.टीकवुड ६०X१०० mm frame) शटर विथ ३५ mm thickness या किमान विनिर्देशाची असावीत.प्रमुख दार १.२०मी.X २.१० मीटर असावे.
- (४) लोखंडी खिडक्या वापराव्यात.
- (५) प्लिंथवरील बांधकाम brick masonry cement mortar मध्ये असावे व त्यास आतून व बाहेरून प्लास्टरिंग करणेत यावे किंवा दगडी बांधकाम स्वस्त होत असल्यास दगडी बांधकाम करून सिमेंट Pointing करावे.
- (६) RCC Slab चे छत असावे.पाणी गळती होणार नाही यासाठी विशेष काळजी घ्यावी यासाठी छताचा उतार पर्याप्त ठेवावा.तसेच स्लॅब चे संधानकात water proof admixture वापरावे.
- (७) किमान तीन विद्युत पॉईंट देणेत यावेत (इमारतीमध्ये-१ ट्यूब लाईट+एक फॅन व इमारती बाहेर ट्युबलाईटसाठी १)

परिशिष्ट-२

(शा.नि.क्र.सीडीए २०२४/(९३/२०२४)/लाक्षेवि (कामे) दिनांक १० ऑक्टोबर, २०२४ चे परिशिष्ट)
पाणीवापर संस्थेच्या इमारतीचे एक नमूना आरेखन (Indicative Plan)

Note-

(१) Plot Area .. ४०' X ५०' (किमान)

(२) Building area.. १०' X १५'

वरील आरेखन हे एक नमूना आरेखन असून प्रत्यक्ष जागेच्या आकाराप्रमाणे, दिशेप्रमाणे यांत सुसंगत बदल करून बांधकामचे आरेखन करण्यात यावे. दारे व खिडक्यांचे आकार व त्यांची जागा पाणीवापर संस्थेच्या व्यवस्थापन समितीशी चर्चा करून ठरविणेत यावी.